

PAPER DETAILS

TITLE: EDWARD BOND`UN THE POPE`S WEDDING OYUNUNDA YASLI ADAM VE ÇOCUK
IMGESI

AUTHORS: Fehmi EFE,Ahmet Gökhan BIÇER

PAGES: 39-44

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/28929>

THE IMAGE OF CHILD AND OLD MAN IN EDWARD BOND'S THE POPE'S WEDDING

Edward Bond is one of the well-known contemporary British dramatists who is concerned with the socio-economic and political issues of violence inherent in human beings. Bond believes that violence in man is not innate, but irrational society leads him to violence. In view of this he deals with cultural, political and socio-economic aspects of violence on the behaviour of an old man and a child living within the same society. While handling violence in The Pope's Wedding, Bond presents the characters in their relations to social environment and tries to present how these innocent characters are being destroyed and tempted by innate evils to commit crime against humanity.

Anahtar Kelimeler: Edward Bond, Çocuk İmgesi, Kimlik Arayışı, Şiddet

Key Words: Edward Bond, The Image of Child, Search for Identity, Violence

İkinci Dünya Savaşı sonrası İngiliz Tiyatrosu'nun bağımsız ve özgün isimlerinden biri olan Edward Bond 1934 yılında, işçi sınıfından bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelir. Çocukluk yılları, milyonlarca kişinin yaşamını yitirdiği İkinci Dünya Savaşı ve Hitler'in tüm dünyayı cehenneme çeviren sınır tanımaz saldırganlığı sonucu yarattığı yıkımlar içinde acı, sıkıntı ve korku dolu günlerle geçer. Savaşın bitmesiyle Londra'ya döner ve Crouch End Secondary Modern School'da eğitim görmeye başlar. Ne var ki o günün eğitim sisteminin uzantısı olan sınavlar nedeniyle ve yeteneksiz olduğu gerekçesiyle okulu tamamlayamaz ve üniversite kapıları kendisine kapanır.

Çocukluk yıllarının eğitim sistemini, insanları edilgen biçimde, her şeyi benimsetmeye yönlendiren nitelikte olmakla eleştiren yazar gerçekte bu olayın yaşamındaki en önemli dönüm noktalarından biri olduğunu belirterek, eğer sistemin öngördüğü düzeyde bir eğitimden geçmiş olsaydı onun bir parçası olarak yetişmiş edilgen biri olabileceğini vurgular. Yine öğrencilik yıllarından söz ederken, tiyatro ile ilk kez okul yıllarında Bedford tiyatrosunda sahnelenen, Donald Wolfit'in yönettiği *Macbeth* oyunu ile tanıştığını ve "yaşamında ilk kez gerçekten kendi sorunlarını, yaşamını ve çevresindeki politik dünyayı anlatan birilerini gördüğü"¹ gerçeğinin altını çizer.

Akademik anlamda hiçbir eğitimi olmayan ama olaylara, onların derinliğini algılayarak yaklaşan Bond, profesyonel tiyatroyla genç oyun yazarlarına öncelik tanıyarak Osborne, Arden, N.F. Simson ve Pinter gibi oyun yazarlarının yetişmelerine öncü olan Royal Court Tiyatrosu

aracılığıyla tanışır. İlk dönem oyunlarında aşırı şiddet sahneleri kullandığı ve yaşama karşı karamsar bir tablo sunduğu şeklinde tutarsız ve acımasız eleştirilerle karşılaşsa da, çağdaş İngiliz tiyatrosunun yaşayan en radikal ve etkileyici yazarlarından biri olmayı başarır.

İnsanı, toplumu ve ekini tarihsel derinliğini algılayarak ele alan, tiyatronun işlevinin yeni insanlar ve akılcı bir toplum yaratmak olduğu düşüncesini yapıtlarının ana konusu yapan bu tiyatro filozofu, yazarlık kariyeri boyunca hep çocuklara dönük açılımların ardına düşmüştür. Eşit koşullardan yoksun sistem içinde yetişen çocukların alın yazılarını dile getirme gerekliliği duyan yazar kendisiyle yapılan bir söyleşide durumu, "çocuklar oyunlarında her zaman önemli bir rol oynamıştır. Onların özel durumlarını anlamak için çocuklarla ilgili edindiğim düşünceleri kökenine kadar izlemeye çalışmak durumundayım. İnsanların neden belli kalıplarda davranmak zorunda kaldığını, neden bir yanda insan sevgisini yüceltirken diğer yanda acımasızlaştıklarını anlamak istiyorum"² şeklinde açıklar.

Bond, insanların kendi doğalarına hiç de uygun olmayan koşullar altında yaşadığı düşüncesini göz ardı etmez ve bu olumsuz yaşam koşullarından en çok etkilenenlerin büyüklerin duyarlılığına ve sevgisine gereksinimi olan çocuklar olduğuna inanır. "Her toplumun bir şiddet piramidi vardır ve çocuklar bu piramidin, savunmasız canlıları olarak en dibinde yer alır"³ görüşünü dile getirirken de, çocukların oyun oynamak ve kişiliklerini bulup çevrelerindeki dünyayı algılayabilecek yetenekleri geliştirecekleri yerde savaşlarla

*Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, K.K. Eğitim Fakültesi, İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı, fehmi@hotmai.com

** Araş. Gör., Atatürk Üniversitesi, K.K. Eğitim Fakültesi, İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı, gokhanbicer@hotmail.com
1 Tony Coult, *The Plays of Edward Bond*, Methuen, London, 1977, s.2., Ayrıca bkz., Edward Bond, "Drama and Dialectics of Violence", an interview in *Theatre Quarterly*, 2-5 (January-March), 1972, s.5.

2 Ulrich Köppen, "Interview with Bond on Modern and Postmodern Theatres", *New Theatre Quarterly*, Vol XIII, No: 5, May, 1997, s. 105

3 Joseph E. Duncan, "The Child and The Old Man in the Plays of Edward Bond", *Modern Drama*, 19. No:1: 1-10, 1976,s.2.

yok edildiklerini vurgularken de onların, büyükler tarafından kirlenmekte ve baskı altında tutulmakta olduğunu açığa çıkarmaya çalışır. Bu düşünceler ışığında oyunlarında kullandığı imgelerle topluma ileti verme, onu değiştirme, daha güzel ve yaşanılır bir dünya oluşturma kaygısı güden yazarın oyunlarında sıkça kullandığı imgelerden biri 'yaşlı adam ve çocuk' olur.

Rolleri birbirinden farklı olsa da Bond'un, *The Pope's Wedding* ve öteki oyunlarında bu imge yozlaşan, saldırganlaşan, iletişimini yitiren bir toplum için anahtar durumundadır. *Saved* oyununda bebeğin taşlanarak öldürülüşünü, *Lear*'da yaşlı kralın, çocukları tarafından yıkıma uğratılışını, *Narrow Road to the Deep North*'da gereksinimleri karşılanmayarak alınyazısıyla baş başa bırakılan çocuğun (Shogo) büyüyüp çevresine dehşet saçan bir canavara dönüşünü, *The Woman*'da bir çocuğun ve *The War Plays*'de çocukların askerler tarafından öldürülüşünü toplum olarak çocuklarımızı ruhsal ve fiziksel anlamda hıpaladığımız, onlar üzerinde şiddet uyguladığımız gerçeğini ve çocukların toplum tarafından yozlaştırılarak yıkıma uğratıldığını vurgulamak için kullanır. Bu yozlaşmanın temel nedenlerinden birinin kapitalist sistem ve değerlerinin olduğu düşüncesinde olan yazar, yaşlı adamın da çocuk gibi, bu sistemin yoz ekinsel ortamında yok edilen bir kurban durumunda olabileceği anlatmaya çalışır. Bond'un yapıtlarındaki çocuklar zaman zaman toplum için bir kurtuluş, çıkış yolu olsalar da çoğu kez ya yaşamlarını yitiren ya da ruhsal ve fiziksel anlamda şiddete uğrayan kişilerdir. Toplum tarafından hırpalanan, kişilikleri bozulan bu çocukların büyüdülerinde ise birer şiddet uygulayıcısı robot bireyler olarak yaşamlarını sürdürmeleri kaçınılmaz gözükmektedir.

Bond'un oyunlarındaki kişilerin yıkımı, insan doğasına aykırı yaşamın sonucunda ortaya çıkar. Yaradılışına uygun yaşam koşullarını üretmeyen ve bunlardan yoksun biçimde varlığını sürdüren insan yıkıcı, aşırı kaygılı ve saldırgan olur. Bu koşullar altında yaşayan bireylerin çoğunlukta olduğu ortamda yetişen çocuklar doğal olarak ülküsel olanı değil de yakın çevrelerinde gördüklerini örnek alarak yetiştiklerinden aynı davranışları sürdürür.

Kendi doğasına uygun koşullarda yaşamak dururken insanların anakenderde, kargaşa, kalabalık ve gürültü içinde, yaşamları üzerinde hiçbir söz hakkına sahip olmaksızın, başkalarının gönençini yükseltmek için birer makine gibi çalışmasının anlamsızlığına dikkat çeken Bond, insanların bir gün çevrelerinde olan biten her şeyi tüm gerçekliğiyle anlayıp şiddet içermeyen bir toplum oluşturmak için gerekli olan değişim yöntemlerini bulacağına tüm benliğiyle inanır.

Yazara göre, insanın doğasına aykırı yaşam koşullarından en çok etkilenenler, kuşkusuz, savunmasız, ilgiye, sevgiye ve korunmaya gereksinimi olan çocuklardır. Bu konuyla ilgili görüşlerini, "her çocuk belli biyolojik gereksinimlerle doğar. Bu gereksinimler, beslenmenin yanında duygusal değerleri de gerektirir"⁴ şeklinde ifade eden yazar, tüm bu gerçeklere karşı yıllardır süregelen biçimde çocuklarımızı topluluğu olarak kirlenmekte, onları tinsel anlamda şiddet yanlısı olmaya zorlamakta olduğunu ısrarla yineler. Oyunlarında, çocuklar şiddet piramidinin en altında yer alırken, yaşlılar, anne-baba, lider veya zorba bir grup olarak en üstünde bulunur. Bu oyunlarda tarihsel ve toplumsal süreç içinde yaşlılar, çocukları önemsemeyen, tehdit eden, onlara fiziksel ve tinsel şiddet uygulayan birer acımasız, kimi zaman da çocukların öfkesine uğrayan suçsuz birer kurban durumundadır.

Bond'un toplumsal olayları tarihsel, evrimsel süreç içinde ve diyalektik bir yaklaşımla ele alışı onun ilk dönem oyunlarında yaşlı adam ve çocuk imgesini eserlerinin ana teması yapmasının en büyük nedenlerinden biridir. Sonradan öğrenilen ve benimsenip sürdürülen bir davranış biçimi olarak şiddet öğesini, teknomanyak bir toplumsal sistemin oluşturduğu yanlış etik değerlerin uzantısı olarak ele alan yazar, çağdaş insanın günlük yaşamının bir parçası duruma gelen bu olguyu çocuklara benimseten kuramlar ve uygulayıcıları olan kişileri eleştirir. Böylesine bozuk bir toplumda yaşamaktansa hiç doğmamış ve yaşamamış olmanın daha iyi olacağı görüşünde olan yazar, şiddet içermeyen bir ekin ortamı oluşturmak amacıyla insanların var olan durumu görebilmelerini sağlamaya çalışır. Bu amacına ulaşabilmek için seyircilerin izlemekten pek de hoşlanmayacakları sahneleri şok etkisi yaratmak ve onları uyandırmak için kullanır.

Bond'un ilk dönem oyunlarında, eşitlikten yoksun ortamın yaradıcısı olarak yansıtılan yaşlı adam çocuğu yıkıp, yok etmeye yönelir ve bu bağlamda acıma duygusu yerini saldırganlık ve şiddete bırakır. Çocuğun yaşlı adam tarafından yok edilişi, sömürülüşü, yalnızlığa itilip hor görülüşü bu oyunların ana konusunu oluştururken, durum *The Pope's Wedding*'de tersine işler; yaşlı adam, hastalıklı bir toplum tarafından tehdit ve baskı altında yaşamaya zorlanan genç tarafından yok edilir. Yazarın, teknolojik toplumun ve kapitalist sistemin yan etkilerinden olduğuna inandığı yabancılaşma ve şiddet gibi olgulara dikkat çekmek istediği bu olayı algılamaktan yoksun kimi yazarlar oyunu gazete sütunlarında, "fazlasıyla uzun, geleceğe dönük kaygı verici"⁵ ve "yetersiz"⁶ olmakla yererken, *The Pope's Wedding*, Russel Taylor ve William Gaskill gibi tiyatro dünyasının önemli isimlerinden "güçlü bir yapıt"⁷ ve "çok güzel bir oyun"⁸

4 A.g.m., s.2.

5 *London Observer*, "Production Without Decor", 16 December 1962, s.24.

6 *London Times*, "Plays sans Decor but not Theme", 10 December 1962, s.9.

7 John Russell Taylor, *The Angry Theatre*, Hill and Wang, New York, 1969, ss.108-110.

8 Irving Wardle, "An Interview with William Gaskill", *Gambit* 5, no:17, 1970, s.41.

şeklinde övgü dolucu sözler de alır.

9 Aralık 1962'de Royal Court Tiyatrosu'nda bir pazar akşamı dekorsuz olarak, Keith Johnstone yönetmenliğinde sahnelenen *The Pope's Wedding* işçi sınıfından gelen ailelerin yaşamını konu alır. Bond, oyunda, sanayileşmiş bölgenin ekinden çok tarım toplumunda yaşanan gerçekleri ve sınıf çatışması olgusunu bireysel ilişkiler düzeyinde, karakterlerin sınıfsal konumunu açığa çıkaran yerel bir ağız kullanarak aktarmaya çalışır. Oyundaki olaylar insanların toprağa olan bağımlılıklarının daha ortadan kalkmadığı, yoksulluğun yoğun olduğu kırsal bir yerleşim yeri olan Essex'te geçer. Bond ve ailesi Essex'e benzer bir yöreden gelmiştir ve yazar, tarım toplumunun yaşadığı sıkıntılara hiç de yabancı biri değildir. Bu yörede yaşayan insanlar sanayileşme sürecinin getirileri ile gelenekleri ve tarım ekini arasında sıkışıp kalmışlardır. Yirminci yüzyılda yaşanan teknolojik gelişmelerin etkilerini derinden duyumsayan bu insanlar her şeye karşın geleneklerine tutunarak yaşamayı sürdürür.

The Pope's Wedding, işçi sınıfından genç bir kişi olan Scopey'nin, kız arkadaşıyla olan birlikteliğinin evliliğe ardından da ayrılığa varışını, kendi kabuğuna çekilip yalnız bir yaşamı tercih eden yaşlı adam Alen'i ve bir yaşam bilgeliliği arayışında olan genç Scopey'nin ona olan ilgisini ve saplantısını konu alırken, Bond'un değişik ekinlerin çatışmasıyla arada yok olan insanların acılarını, umutlarını, umutsuzluklarını anlattığı eserlerin ilki olma özelliği taşır.

Oyunun ana karakteri çağdaş yaşamın yozluğundan kaçıp, toplumdan uzak bir hayat sürmeyi yeğlemiş olan Alen değil, orta sınıfın dışına itilmiş, toplumsal baskı nedeniyle kişisel bütünlüğünü sağlayamamış olan tarım işçisi Scopey'dir. Genç tarım işçisi Scopey ve arkadaşlarının gözünde Alen, tek başına istediği yaşamı sürdüren, kimsenin baskısı altında ezilmeyen ve hayatını kazanmak için herhangi bir kaygı taşımayan birisidir. Scopey, Alen'in insanlardan uzak yaşam biçimiyle o denli çok ilgilenir ki çok geçmeden eşi olan Pat'den ona bakma görevini alır. Zamanının çoğunu Alen'le birlikte geçirmeye başlar ve sonunda işinden olur. Amaçsız ve toplumdan soyutlanmış gençlerin arasında varlığını sürdürürken ara sıra da olsa şiddet eylemlerine karışan, evliliğinden ve yoksulluktan yorgun düşen, bunalan Scopey için Alen, bir başına yaşama olanağı bulan, özgür ve salt kendi yaptıklarının sorumluluğunu taşıyan, kendi yaşamını kendisi yönlendiren biridir. Bu özellikleriyle Alen, Scopey'de büyük bir ilgi uyandırır. Saplantıya dönüşen bu ilgi Scopey'nin, Alen'i öldürerek onun kıyafetlerini giyip, kulübede yaşamaya başlamasıyla sonlanır.

Oyun, Scopey ve arkadaşlarının aralarında geçen

sigara, alkol ve cinsellik dışında ciddi anlamda hiçbir konuyu içermeyen, niteliksiz ve içeriği boş konuşmalarla başlar. Kısır bir yaşam süren bu insanlar, Bond'un diğer oyunlarında olduğu gibi bu kısırdöngülerini aşmak, can sıkıntılarını giderebilmek ve toplumda bir yer edinebilmek için çevrelerine cinsel ve fiziksel anlamda şiddet uygulayarak zarar verir. *The Pope's Wedding*'deki gençler *Saved*'de olduğu gibi orta sınıfın dışına itilmiş, umarsız, duyarsız ve sıradan tiplerdir. Oyunun başlarında Scopey'i bu tür özelliklere sahip arkadaşlarından ayırt etmek zor olsa da sonraları gelişen olaylar bu ayrımı açıkça gösterir.

Oyunun ilerleyen sahnelerinde Bond, izleyicilerin, işçi sınıfı ailelerin yaşadığı yoksulluğa ve Alen'in sürdürdüğü yalnız yaşama odaklanmalarını sağlar. Uygar dünyanın karmaşasından uzak bir yaşam biçimini benimsemekle Alen, gerçekte içinde yaşadığı kokuşmuş değerlerin baskın olduğu topluma sırt çevirmiştir. Ne var ki böyle bir yaşam biçimini seçmesine karşın günlük işlerini yürütebilmek için birilerine gereksinim duyar. Oyunda, bu gereksinimlerini karşılayıp toplumsal yaşamla arasındaki bağı kuran kişi Pat olur. Bu görev Pat'e annesi tarafından ölmeden önce verilmiştir. Bu noktada Bond toplumsal bir varlık olan insanın tek başına yaşayamayacağı, doğduğu andan başlayarak ölene kadar toplum içinde yaşamak zorunda bulunduğu, toplum olarak yaşamının insan için vazgeçilmez olduğu gerçeğini anımsatır. Bu yaklaşımıyla yazar, insanı toplumsal yaşamın dışında tutmaz ve onu toplumun önemli bir parçası olarak göstermeye çalışır.

Oyundaki karakterlerin yaşamı üzerinde doğrudan etkisi ve baskısı olan kişilerden biri, hiç kuşkusuz, yöneten konumunda ve onların işverenleri olan Mr.Bullright'tır. Her yıl düzenlenen kriket maçları bu sıradan insanların yaşamlarında kendilerini gösterebildikleri tek yer durumundadır. Ayrıca işçi-işveren takımları arasında geçen bu maçlar yetkeyi elinde tutan kişi olarak patron Bullright'a karşı işçilerin yengi kazanabilecekleri tek ortamdır. Oyunda yer alan kriket maçı Scopey'nin kendini kanıtlaması açısından iyi bir fırsat olur. Yaşadığı tekdüze koşulların altında ezilen Scopey, maçta olağan dışı bir performans sergileyip, bu ezikliğini patronunu yenerek üstünden atmak ister. Sonuçta, maçı Scopey ve takımı kazanır. Bu yengi bir anlamda işçilerin yetkeye başkaldırılarının simgesi olur.

Maçta sergilediği sıra dışı tutumları ve olağanüstü başarısıyla diğerler arkadaşlarından ayrıksı bir havası olduğu görülen Scopey, bu tavırlarıyla Bill'in sevgilisi Pat'in de gönlüne girmeyi başarır. Yaşamında umulmadık ama olumlu değişiklikler yaşamaya başlayan Scopey, Pat'le olan arkadaşlığını evlilik boyutuna taşısa da bu mutluluk uzun

sürmez. Yaşadığı yoksulluk iki kişinin gereksinimlerini karşılamaktan oldukça uzaktır. Oyunun bundan sonraki bölümü, Scopey'nin iç dünyasını yüzeye çıkaran konuşmalarla sahne olur. Pat ve arkadaşı June'a, Amerika'ya yerleşen arkadaşlarından gelen kartpostal bu noktada önemli bir simgesir. Kartpostalda görünen yer olağanüstü derecede güzeldir. Bu güzellik karşısında hayretlerini gizleyemeyen Scopey düş dünyasına dalar. Bu sırada geçen konuşmalar onun ne tür bir arayış içinde olduğunu göstermesi yönünden ilgi çekicidir:

June: Güzel.

Scopey: Öyle dememelisin.

June: Sevdim burayı.

Scopey: Bundan daha fazlasına gereksinimimiz var, daha fazlasını görmemiz gerek. Böylesine temiz caddeleri nerede gördünüz?

Pat: Başka şeylerden söz edelim.

Scopey: Hayır! Sadece bu yerden konuşalım.

Pat: Neden?

Scopey: Neden mi? Çünkü bu, benim arzuladığım tek şey.⁹

Yaşama umutlarını yitirmeyen Scopey'nin içinde bulunduğu psikolojik durum bu konuşmalarla bir kez daha açığa çıkar ve *The Pope's Wedding*'in gerçekte kimlik arayışıyla ilgili olduğunu gösterir. Yazar, oyunda, meraklı bir gençle onu baskı altında tutup doğasına uygun yaşama olanakları sağlamayan toplumsal ve siyasal yapı arasındaki ilişki biçimini irdeler. Scopey, Bond'un olması gerekenle olan arasındaki uçurumun boyutlarını göstermek için kullandığı, oyunlardaki diğer karakterlerden farklılığı gözlenen, suçsuz tiplerin ilkidir. Kirlenen ve yozlaşan bir toplumun parçası olmamak için direnen, her şeye karşın daha güzel bir dünya yaratabilmek için umutlarını koruyan bu suçsuz tipler Bond'un diğer oyunlarında da yer alır. *Saved* oyunundaki Len, *Early Morning*'teki Arthur, *Narrow Road to the Deep North*'daki Kiro, *The Sea*'deki Willy ve *The Woman*'daki Ismene buna örnek olarak gösterilebilir.

Scopey, yaşadığı kısırdöngüden kurtulabilmenin, hayatının olumsuz getirilerinden biraz da olsun uzaklaşabilmenin yolunu yalnız yaşamıyla kendisinde düşsel bir imgeye dönüşen ve hayatla ilgili ona model oluşturacak bilgiye sahip olduğunu sandığı Alen'in bakımını Pat'den almakta bulur. Alen, bu duruma başta karşı çıksa da Scopey'nin şirinlikleri, aşırı ilgisi ve onun günlük gereksinimlerini bir bakıcı titizliğiyle yerine getirişi olumsuz düşüncelerini ortadan kaldırır. Ama bu olumlu tavırlar ve iyimser hava fazla sürmez. Alen'a baskı yapmaya ve onu tehdit etmeye başlayan Scopey, kendi varlığını kanıtlamak amacındadır. Scopey'nin tüm zamanını neden evinde değil

de Alen'in kulübesinde geçirdiği, Alen'in yaşamına neden bu kadar ilgi duyduğu ve bilinçaltında biriktirdiği duygular ona yönelttiği "eşim benim neden burada olduğumu merak ediyordur. Hiç evlenmedin değil mi?"¹⁰ sorusuyla netlik kazanır.

Yapmak istedikleri, düşünde yarattıklarıyla elde ettikleri arasında onulmaz uçurumlar bulunan Scopey, Pat ile olan evliliğinden de umduğunu bulamamıştır. Scopey'nin içine düştüğü yaşının sarmalı ve sorunlarının birer açmaza dönüşmesi, en ufak bir olayın bile büyük sorunlara dönüştüğü ev ortamı parasal yoksulların da etkisiyle iyice dayanılmaz olur. Bu açıdan ele alındığında Scopey, Bond'un, eşlerin bir yanda ruhsal, diğer yanda parasal ve toplumsal anlamda yaşadıkları sıkıntıların onların iletişimini bozacağı, birbirlerine olan ilgilerini azaltacağı, geleceğe yönelik umutlarını ve özlemlerini yitirmelerine yol açacağı ve insan kimliğini hiçe sayan bu koşullar altında sağlıklı iletişim kuramayacakları düşüncesinin taşıyıcısı konumundadır.

Aile içinde yaşanan sorunlar ve sınıf çatışmasının doğrudan etkisi altında kalan, düş ve yanılsamalardan kurtulamayarak kendi yaşam gerçeğini kabullenemeyen Scopey, tüm sıkıntılarından bir çıkış yolu bulmak için Alen'i kullanırken, onu bir paltonun boş ceplerine benzetir. Bu betimleme, Alen'in aslında Scopey'e verebileceği çok şey olmadığını göstermeye yeter. Çünkü onun düşündüklerinin tersine Alen, hayatla ilgili hiçbir özel bilgiye sahip değildir. Yaşamda umduğunu bulamamış biri olarak, tek başına yaşayan Alen, gerçekte topluma kapalı bu tür bir yaşantıya kendi istemiyle değil, ailesini dışlayan insanların davranışları sonucunda sürüklenmiştir. İnsanların ardından gitmekten hiç vazgeçmediğini ama onların kendisini yalnızlığa tutsak ettiklerini vurgulayan Alen ve ailesi, hızla gelişen teknolojiye ve topluma ayak uyduramayıp kendi geleneksel yaşam biçimleri doğrultusunda hayata tutunmaya çalışan, yaşanan değişimden olumsuz yönde etkilenip toplumsal sistemin çarkları arasında ezilen kişiler konumundadır.

Bütün bu gerçeklere karşı durumu derinliğine algılamak yerine Alen'in büyümesine kapılan Scopey, oyunun en çok eleştirilen eylemine yol açarak onu öldürür; giysilerini giyer ve bu yalnız, toplumsal anlamda soyut olan yaşamı tanımaya çalışır. Scopey'nin, varsıl bir toplumda yoksul olmanın verdiği baskıdan kurtulmanın yolunu Alen'i öldürüp onun dünyasında araması onun gerçeklere sırtını dönüştüğü olarak değerlendirilebilir. Bond'a göre bu doğru bir seçim olmayıp, toplumsal sorumluluk duygusundan kaçmaktır. Yazar, her ne olursa olsun insanın, savaşımını sürdürmesinin her zaman bir çıkış yolu olabileceğini bilmesini ister.¹¹

Bond'un oyunlarında saflık, güzellik ve iyilik gibi

9 Edward Bond, *The Pope's Wedding*. Methuen and Co. Ltd London, 1969, s. 41.

10 A.g.e., s. 46.

11 Coult, *The Plays of Edward Bond*, s. 50.

etik değerleri simgeleyen kahramanlar genellikle çocuklardır. Bu karakterlerin güdülere ve ayırdında olmadıkları tutukları çoğunlukla bastırıldıkları dürtülere, özleme dönüktür. Oyunda Alen, yaşlı bir adam olarak Scopey'nin babası durumundadır. Alen'in kabuğuna çekildiği kulübesinde, kendi yaşamak istediği dünyanın izlerini gören Scopey, onu öldürerek kimlik edinmeye çalışır. Bond'un öteki oyunlarında da göze çarpan bu, şiddete karşı çağrı yaşadığımız kapitalist toplumunda etkisini azaltmaksızın sürdürmektedir. Yazar, oyuna aktardığı bu acımasız ve insanı tedirgin eden sahne ile çocukların birçok gizli yeteneğe sahip olarak dünyaya geldiğini, sevmeye ve bunu başkalarıyla paylaşabilme gibi bu tür yeteneklerin toplum tarafından yozlaştırılarak yok edildiğini belirtmeye, doğaları gereği uygun yaşam olanağı bulamayan çocukların kimlik oluşumunun zedelendiğini ve büyüdüklerinde şiddet eylemlerine karışma olasılığının yüksek olduğunu arımsatmaya çalışır. Çağdaş dünyanın ayıbı olarak gördüğü bu eksikliği şu sözlerle yineler:

"Yaşadığımız toplum, çocukların korunma, sevgi ve ilgi gibi temel gereksinimlerini karşılayabilecek donanıma sahip değildir. Şu an herkes çocukken almış olduğu sevgiyle yaşamını sürdürüyor"¹²

Yirminci yüzyılın önde gelen sorunlarından biri olarak bireylerarası iletişimsizliği gösteren Bond, Alen ile Scopey arasındaki iletişim kopukluğunu ileri sanayi toplumlarındaki çalışma koşullarına ve kapitalist düzenin çalışma yöntemlerine bağlar ve bunun sonucunda bireylerin birbirlerine yabancılaşarak şiddete yöneldiğini, bu oyun aracılığıyla ve Scopey'in kişiliğinde somutlaştırır. Yazara göre, kokuşmuş sistemin yaşamın kıyılarına savurduğu yaşlı adam (Alen) ve çocuk (Scopey) arasında anlamlı bir iletişimin kurulması olası değildir. Bu, bir bakıma "Papa'nın evlenmesi kadar güç bir ilişki"¹³, yazarın kendi söylemiyle, "olanaksız bir törendir"¹⁴ çünkü Scopey, gerçekleşmeyecek bir olaya davetiye çıkarmaktadır.

The Pope's Wedding'de, yazarın vermek istediği iletiyi oyuna toplumsal ve tinsel yönden yaklaşarak bulabilmemiz olasıdır. Ayrıca oyunda, yaşlı adam ve çocuk arasındaki şiddet olayının boyutlarını Scopey'nin davranışlarında aramak da yanlış olmayacaktır. Oyundaki şiddet, kişinin kendi benliğini bulması sırasında yaşadığı ikileme ilişkilendirilebilir. Çağdaş yaşamın boğuculuğundan, toplumsal yaşamdan uzakta olmasına karşın dış dünyada olan bitenlere çok da ilgisiz olduğunu söyleyemeyeceğimiz Alen'in yaşamı, Scopey için yalnızlığını giderebileceği, özgürlüğünü kazanıp, düşlerine ulaşabileceği bir yerdir.

Scopey'i bu kadar yalnızlaştıran ve onu dışlayan toplum, onun Alen'i öldürmesine yol açmakla en büyük şiddeti doğurur.

Scopey'nin Alen'i öldürmesi ona istediği gibi yaşam koşulları sağlamayan, bir insan olarak gereksinimlerinin karşılanmasını uyguladığı ekonomik baskıyla engelleyen topluma karşı bir başkaldırıdır. Bond'un diğer oyunlarında olduğu gibi oldukça kapalı olan bu toplumsal yapı, Scopey'nin kendini günlük yaşamdan soyutlamasına yol açar. Bunun sonucunda Alen'i öldüren Scopey, öteki yansıması olarak kendince bir değişim başlatır. Bu bağlamda Scopey, insanın toplumsal çevre, siyasal yapılanma ve din gibi baskılarla yozlaştırıldığına ve etik değerlerinin bozulduğuna inanan Bond'un yarattığı, toplum tarafından dışlanan, kendini boşlukta hissedilen fakat bu olumsuz koşullardan kurtulmak için bir çıkış arayan karakterlerin ilki olur. Çok az kişi bu baskılara karşı koyabilmekte ve kendini yozlaşmadan kurtarabilmektedir. Scopey, içinde yaşadığı kapitalist sistem ve onun oluşturduğu ekinel ortamdan kaçışı yaşlı adamı yok edip yaşam hakkını elinden almakta, onun kimliğine girmekte ve hayatının geri kalanının kulübede sürdürmekte, bir anlamda toplumdan kaçmakta bulur. *The Pope's Wedding*'de bu ilkel çözüm arayışı Scopey için doğru olan, kalıcı bir yaklaşım olarak gözükmese de içinde bulunduğu koşullarda, hiçbir zaman umudu elden bırakmamak, iyimser olmak düşüncesini yazarlığının odağına yerleştiren ve her zaman değişimin yaşanmasının olası olduğuna inanan, yazarın sunduğu tek yol ve izleyicilere aktardığı en karamsar yaklaşım olur.

¹² Irving Wardle, "A Discussion with Edward Bond," *Gambit* 5, No:17, 1970, s.22.

¹³ Edward Bond, "Drama and Dialectics of Violence", an interview in *Theatre Quarterly*, 2-5 (January-March), 1972, s.13.

¹⁴ Simon Trussler, *Edward Bond*, Harlow: Longman for British Council, 1976, s. 9.

KAYNAKÇA

- BOND, Edward. "An Interview with William Gaskill", *Gambit* 5, no:17, ss. 38-41.
- BOND, Edward. "Drama and Dialectics of Violence", an interview in **Theatre Quarterly**, 2-5 (January-March), 1972, ss. 4-14.
- BOND, Edward. **The Pope's Wedding**, Methuen and Co. Ltd. London, 1969.
- COULT, Tony. **The Plays of Edward Bond**, Methuen, London, 1977.
- DUNCAN, Joseph E. "The Child and The Old Man in the Plays of Edward Bond", **Modern Drama**, 19, No:1: 1-10, 1976, ss. 1-10.
- KÖPPEN, Ulrich. "Interview with Bond on Modern and Postmodern Theatres", **New Theatre Quarterly**, Vol XIII, No: 5, May, 1997,ss. 99-106.
- London Observer*, "Production Without Decor", 16 December 1962.
- London Times*, "Plays sans Decor but not Theme", 10 December 1962.
- TAYLOR, John Russell. *The Angry Theatre*, Hill and Wang, New York, 1969.
- TRUSSLER, Simon. **Edward Bond**, Longman for British Council, Harlow, 1976.
- WARDLE, Irving. "A Discussion with Edward Bond", **Gambit**, Vol.5, No.17, 1970, ss.5-38.